

Seminář reportáž

Cestopisná reportáž

Ukázky

Cestopisné reportáže v bc. práci Terezy Švarcové

<https://theses.cz/id/lxu1fb/>

**

http://www.radioservis-as.cz/archiv09/06_09/06_tema.htm

Buen Camino, bratři poutníci!

Rozhlasová reportérka a spisovatelka Pavla Jazairiová se loni vrátila na „cestu hvězdy“, o jejíž španělské části vydala v Radioservisu úspěšnou knihu. Pro Týdeník Rozhlas připravila cyklus čtyř reportáží ze svého putování po francouzských stezkách vedoucích poutníky k hrobu svatého Jakuba v Santiagu da Compostela. Dnešní reportáž tvoří závěr celého cyklu.

„Kupředu, sestro!“

Chceme dojít do městečka Nasbinals. Dvacet kilometrů není problém, ale prší. Vítr a déšť na cestě náhorní plošinou, přes rašeliniště.

Moje představy o cestě Francii se zatím nenaplnily. Čekala jsem stará města ozdobená románskou a gotickou architekturou, těšila jsem se na civilizaci, a zatím jen hory, drsný venkov.

Došli jsme z hospody na rozcestí čtyř cest. Už čtvrt století zde paní Marie pečuje o pocestné.

Je vysoká, hubená, dobře naladěná a sama vaří. Uvnitř má teplo, z mokrých šatů stoupá pára a jídlo voní. Claire a Jean, s nimiž jsme se cestou seznámili, obědvají, zatímco čtyři Mariini psi vrčí na vetřelkyni Buggie, ale nic špatného se nestane. Přisedáme k nim a je

to naposledy, co je vidíme. Už jsme se nepotkali – asi v Nasbinals skončili a vrátili se domů.

Když z hospody vycházíme, už neprší, ale leje. Cesta se změnila v potok, který nelze přeskocit. Boty plné vody, chatrné pláštěnky k ničemu, všechno je promáčené. Kalhoty se mi lepí na tělo a zuřím. Umiňuji si že vyzkoumám, jak se vrátit do Puy, kde naše pouť začala. Pojedeme, budeme mít pohodlí a cestou se třeba ještě někde zastavíme. Jiří mě poslouchá a neříká nic. Pak ještě potkáme mladého adepta mnišství, který s námi nedávno nocoval na faře. Hlasitě zdraví a velkým hlasem volá: „Jen kupředu, sestro! Jsme v rukou Božích!“ Posílám ho (v duchu) do všech pekel.

Asi šest kilometrů před Nasbinals je ubytovna. Mohli bychom si tu dát alespoň čaj. Vstoupíme tedy – teče z nás voda. Bílé prostřené stoly, křišťálové sklenky, starožitný nablýskaný nábytek a obsluha v livreji. Podle zdviženého obočí majitelky lze usoudit, že tady to na čaj nevypadá. Takže zpět batohy, pláštěnky. Zůstala po nás kaluž.

Konečně Nasbinals. V jedné ubytovně mají obsazeno – dorazila sem výprava mentálně retardovaných. Později jsme je potkali ještě jednou a dokonce jsme s nimi večeřeli u jednoho dlouhého stolu. Pochodují s dobrovolníky, etapy nejsou příliš dlouhé a ještě za nimi jede doprovodný vůz. Z poutě byli obrovsky nadšení!

V druhé, maličké zapařené ubytovně se suší další neznámí poutníci a s nimi ten protivný mnich. Ale hned vedle nacházíme levný hotýlek, v pokojíčku ustřední topení. Promokli jsme, všechno je promáčené, i věci v batohu. Zaběhnu nakoupit jídlo – sýry, paštiky, šunku, chléb, máslo, rajčata a ovšem víno. Najíme se v posteli. Ráno je všechno suché a přestalo pršet. A také jsem se v místním informačním středisku dozvěděla, jak obtížné a drahé je najít dopravu do Le Puy. S přestupem nám bude cesta dlouhá dvě stě kilometrů trvat dva dny. Nejlepší bude domluvit se s dopravci zavazadel – taxík je jen o něco málo dražší.

Kostel v Nasbinals pochází z 12. století, vedou k němu vysoké žulové schody. Uvnitř jsou staré barevné vitráže a nápisy v místním jazyce „oc“ – něco mezi starofrancouzštinou a latinou.

Čeká nás cesta do Aubrac. Ještě nevíme, jak bude dramatická.

Temný Aubrac

Náhorní plošina Aubrac – nejvyšší bod přes 1400 metrů, pět obyvatel na kilometr čtvereční.

Jdeme vřesovišti a zase prší. Holá krajina, jen občas shluky mechem porostlých dubů a buků. Pastviny jsou ohraničené ostnatým drátem. Na mnoha místech leží sníh, tam, kde roztál, vypučely malé bílé ocúny, rozkvetly žluté narcisy – záplavy narcisů. Mokřiny, nesčetné potoky. Všude teče voda. Ztratili jsme značku. Bloudíme mezi stromy, vyhýbáme se vodě. Cesta náhle končí u hluboké louže. Kam dál? Naštěstí stopy ve sněhu vedou do kopce. Padá mlha, ale stopy jsou zřetelné a nahoře na dřevěném sloupu svítí žlutá značka svatojakubské cesty. Co by se stalo, kdybychom ji nenašli? Pusto, prázdno, nikde nikdo, jen v dálce se rýsuje kamenná usedlost. Kdo ví zda jsou tam lidé.

Na zdejší pastviny přicházejí krávy až 25. května. Jejich cesta – někdy dlouhá až šedesát kilometrů – je událost pro celý kraj. Stádo vedou nejlepší dojnice se staršími telaty, ověčené a ozdobené barevnými pentlemi. Ujdou tři a půl až pět kilometrů za hodinu (jako my).

Krávy z Aubracu jsou neobyčejné krasavice. Rudohnědé s obrovskými rohy, oči černě obkroužené, jako nalíčené. Mluví se o nich s velkým uznáním. Jsou prý výborné matky, aubracká kráva nechá tele pít i ve volné přírodě. Jsou skromné, dobře snášejí nevlídné počasí i nedostatek stravy. A jsou vyzkoušené. Na zdejších pastvinách se toto plemeno chvá od nepaměti – o sýru vyrobeném z mléka aubrackých krav se zmiňuje už Plinius starší.

Roku 1900 bylo na náhorních plošinách spočítáno na tři sta kolib, roku 1950 se tu páslo 350 tisíc krav. Od té doby ubylo dobytka, ubylo kolib. Práce v nich byla těžká – od května do října žili dva tři muži o samotě, za úsvitu dojili krávy a pak v místnostech naplň pohřbených do země vyráběli sýr. Dnes se krávy ve větším počtu posílají na jatka – do Itálie (v průměru 800 eur za větší tele), sýr se už povětšinou ručně nevyrábí.

V dáli se ukázala věž, vysoká, strohá a šedá. Zvonilo se na ni za mlhy, za bouře, aby ubohý poutník zmítaný na plošině větry nabyl naděje a vydal se za zvukem zvonu. Mnoho jich nedošlo.

Věž patří k budově kláštera – je kamenný, strohý a šedý jako všechny stavby v tomto kraji. A také velmi proslavený.

Roku 1120, při návratu z Compostely, unikl na výšinách Aubracu hrabě (comte) Adalard loupežníkům. Považoval to za zázrak a jako vděk se na místě záchrany rozhodl založit poutnický útulek.

Na jižní straně, ve výšce 1307 metrů, nechal postavit kostel, klášter, hospic a vytýčit místo pro hřbitov.

Klášter vedli bratři z řádu svatého Augustina. Každý z nich měl své místo, svou práci. Jeden pečoval o ubytovnu, druhý o šatstvo, jiný byl kostelníkem, jiný učitelem zpěvu, další pečovali o nemocné. Bratři si volili představeného, který měl v této funkci zůstat celý život.

Níže postavení pak vykonávali podřadnější práce, ale všichni skládali slib chudoby, poslušnosti a čistoty. Bratřím v jejich díle pomáhaly milosrdné sestry, rytíři z okolí dbali na bezpečnost poutníků.

Každý poutník zde byl vítán, každého uvítal představený osobně a podal mu vodu, aby si umyl ruce. Bratři a sestry poté poutníkovi omyli nohy, vyprali mu šaty, dali mu najíst, napít a uložili ho do čistého lůžka. Pro nemocné vyhradili zvláštní budovu, kde trpící dostal lepší jídlo, lůžko, k tomu osvětlení a přítomost kněze. Nemocný mohl zůstat neomezeně dlouho i se svým doprovodem. Mnoho poutníků zde také zemřelo a bylo pohřbeno.

Aubrac je strašidelné, temné, vlhké místo. Na čaj jsme šli do nové restaurace, celé ze skla, odkud je vidět daleko do kraje. V létě prý všechno kvete.

Biskupský aligot

Jak cesta ztrácí výšku, květů přibývá – petrklíče, fialky i divoké orchideje, až do Saint Chely.

Na jednom domě v ulice Tralfour je tento nápis: „Dělej ve svém životě to, čeho v hodině smrti budeš litovat, že jsi neudělal.“ Saint Chely, středověké opevněné městečko, má všechny náležitosti historického sídla: velký gotický kostel, most poutníků, funkční mlýn, hospic a mnoho hrázděných domů. Ulice Tralfour byla až do poloviny minulého století obsazena krámy – pekař, řezník, mlékař, švec. A na náměstí se každoročně koná výroční trh s přehlídkou nejkrásnějších kusů dobytka.

V Saint Chely je i nová čtvrť, kterou si po návratu z Paříže vystavěli navrátilci. Byli to místní chudí, kteří na počátku 19. století odjeli do Paříže za prací. Vydělali peníze a do rodného kraje přivezli tehdy moderní architekturu.

V Saint Chely jsme ochutnali místní specialitu: aligot. K tomuto skromnému jídlu se váže pověst. Roku 590 se v městě Aubrac setkali biskupové ze tří krajů (Auvergne, Rouergue a Gévaudan), aby rozhodli o manželské pňi mezi králem Eulaliem a jeho manželkou Tétradiou. Sešli se na křižovatce cest a každý z nich si přivezl proviant: brambory, sýr, máslo a mléko, také česnek a sůl. Po vzrušené diskuzi na čerstvém horském vzduchu biskupům vytrávil, zašli tedy do místní salaše a požádali pastýře, ať jim připraví jídlo. Pastýř neuměl vařit, a tak jednoduše smíchal to, co měl po ruce. Rozvařil brambory a do nich rozkrájel sýr i česnek, vložil máslo, nalil mléko. Biskupové si na jídle tak pochutnali, že každý z nich chtěl poslední sousto odnést s sebou. Bezpochyby proto, aby inspirovali své kuchaře. Zabořili tedy lžíci do hrnce, ale vychladlá kaše držela tak urputně, že nebylo možné ji nabrat. Z toho biskupové pochopili, že jídlo musí být sněženo na místě a za tepla.

Zbývalo pokrm pojmenovat. S ohledem na česnek (ail) dostal jméno ailligot, odtud „aligot“ – bramborová kaše, velmi lahodná, neboť použitý sýr je z mléka těch krásných aubrackých krav.

Na této kulinární notě mohu své reportáže z svatojakubského putování po Francii uzavřít. Cesta, jak si čtenář domyslí, pokračuje. Jak? Nejlépe, aby si to na vlastní nohy každý zjistil sám.

Poutníci na svatojakubské cestě mají nejen své turistické značky a ubytovny, ale také vlastní pozdrav.

Tak tedy Buen Camino!

Pavla Jazairiová, spisovatelka a publicistka

**

Brusle v mešitě, legíny, whisky a další věci, které ohlašují tání

Datum vydání: 12.09.2015

Zdroj: Mladá fronta DNES | Rubrika: Ze světa | Strana: 11 | Autor: Milan Vodička | GRP: 6,81 | Čtenost: 612 533 | Tištěný náklad: 171 085 | Prodaný náklad: 144 292

- ZPRÁVA

Zápisky z **Íránu**: proč hraje roli, jestli ženy v Teheránu ukazují uši a kotníky, proč smrt ve žlutém porsche otřásla ajatolláhy a proč to všechno připomíná československá 80. léta, i když současně je leccos úplně jinak.

Reportáž TEHERÁN Dívka, které mohlo být tak jedenáct nebo dvanáct, měla na hlavě šátek. To je v **Íránu** normální.

Byla v mešitě, protože to je v **Íránu** taky normální, dokonce žádoucí. Zvláštní bylo, co měla na nohou. Kolečkové brusle. Ale jediný, koho kolečkové brusle v mešitě překvapily, jsem byl očividně jen já. V **Íránu** je to asi taky normální.

V **Íránu** je totiž něco jinak.

„Radši si je shrňte, nebo budete mít na ulici problém s milicemi,“ varoval mě v Teheránu před vykasanými rukávy v polovině 90. let jeden Čech, který tam žil. Už by to neřekl. Teď tady nosí krátké rukávy kdekdo. Oficiální černá trička paradoxně vyfasovaly i milice Basídž, které v ulicích dohlíží na „dodržování morálky“.

V Isfahánu, na jednom z nejkrásnějších náměstí světa, jsem svědkem, jak jeden horlivec přísně ukazuje prstem jakési dívce, že má ledabyle nasazený šátek. Ale kdyby chtěl ukáznit všechny Íránky, upadla by mu ruka. Jsou všude okolo.

* Lakujete si nehty?

Teheránským náměstím Tadžríš prochází nápadně krásná mladá žena s vlasy odbarvenými na blond, nápadným make-upem, snad půlmetrovými řasami a šátkem rafinovaně posazeným až vzadu v týlu hlavy. Povinný kabát má tak obtažený, že vypadá jako v návleku. Ženské účesy se přizpůsobily, aby šlo obcházet náboženské předpisy: v módě jsou vysoké drdoly, na nichž až někde vzadu visí povinný šátek. Ženy běžně používají rtěnku, což byl dřív v podstatě disidentský čin. Mají odhalené krky, uši a předloktí, kalhoty končí i deset centimetrů nad kotníky. Lakují si nehty, za což pořád hrozí pokuta napočítaná za každý nehet zvlášť. Z manta, povinného beztvareho kabátu, jenž má z ženy udělat pytel, je často elegantní kabátek. „Už jsem tady viděl i dva zadečky,“ směje se jeden Evropan žijící v **Íránu**. Tání jde rychle. Jedna Češka mi vypráví, že ještě před čtyřmi roky, když byly v **Íránu** závody světového poháru v lyžování na trávě, byl u startu ženské trati jeden stan a v cíli druhý. V tom prvním si závodnice sundaly povinný šátek a nasadily přilbu, v tom druhém to hned po dojezdu prohodily. Už se zase objevují i kravaty, kdysi vyloučené režimem jako symbol kříže a západní dekadence. Vlastně se prodávaly vždy, ale jak... V 90. letech mě na teheránském Velkém bazaru zatáhl prodavač v krámu spiklenecky dozadu, rozhlédl se, jako by mi předával plány na íránskou jadernou bombu, přivedl mě k obrazu na stěně, odklopil ho - a za ním místo sejfů viselo několik kravát na prodej. Zní to možná banálně, ale uvolněnost módy je v **Íránu** nejrychlejším ukazatelem politické situace. To, že se teď začínají nosit legíny,

je z íránského pohledu stejně buřičské, jako když u nás na jaře 1968 otevřeli procesy z 50. let.

* Máme rádi Chivas Regal

Kulisy revoluce pořád zůstávají. Když pro ministra zahraničí Zaorálka hrají českou a pak íránskou hymnu, na obrovském plátně za jeho zády kyne davům zesnulý ajatolláh Chomejní. Šéf isfahánské hospodářské komory zahajuje byznys fórum, kde jde o úvěry, úroky, kontrakty a investice, slovy: „Ve jménu boha milosrdného, slitovného! Chvála bohu.“ Jsou to prázdné rekvizity, jako když na Václavském náměstí svého času visely tabule s nápisy Úkoly 17. sjezdu splníme, které nikdo nevnímal. Ta podobnost není aspoň na první pohled od věci. Íránský teokratický režim je už u moci skoro stejnou dobu, na kterou to dotáhli komunisté v Československu. A **Írán** svou schizofrenií připomíná československá 80. léta. Pořád znějí hesla z prvních let po převratu, zatímco lidé si už dávno chtějí žít podle svého, dovolují si pořád víc a v soukromí se chovají jinak než na veřejnosti, takže život se naprosto vzdaluje od setrvačně omílaných revolučních ideálů. Na jaře zahynula krásná dvacetiletá Parivaš Akbarzádehová. Řídila zbrusu nové porsche, které patřilo spolujezdci, jenž také zemřel. Mladý muž byl ovšem vnuk jednoho z ajatolláhů, nejvyšších duchovních země a nejbližších spolupracovníků Chomejního. Auto si koupil před dvěma dny. Logická otázka, jíž žil celý Teherán: Jak to, že si jedenadvacetiletý mladík mohl koupit luxusní auto? Co to vypovídá o zkorumpovanosti těch, kteří nám kázali morálku? V **Íránu** je leccos jinak, než se tváří. Když jedeme klasickou teheránskou zácpou, mladý Íránec, který s námi jede, řekne: „Kličkujeme tady, jako když jsme při posledním ramadánu jeli autem a všichni jsme byli opilí.“ V islámské republice je alkohol zakázán. Íránec to snadno vysvětlí. „Musíte znát to správné číslo,“ řekne a naznačí roztaženým palcem a malíčkem telefonování. „Máme jednoho Arména, který hned přiveze bílé, červené nebo rozinkovou pálenku.“ Nepije se ale pivo. Nehodí se na pašování, je moc těžké. „Praktičtější je lahev whisky,“ říká Íránec. „Pijeme čives.“ Nevím, co to je, a on, obyvatel islámské republiky, kde mají skoro čtyřicet let suchý zákon, se na mě udiveně podívá: „Cože, ty neznáš Chivas Regal?“

* Mešity dneška: shopping mally

Jednou na nás na ulici vykřikne postarší chlapík anglicky: „Ať žije král! Ať žije šáh!“ Šáha Muhammada Rezu Pahlavího svrhla islámská revoluce v roce 1979. Na tržišti mi prodavač klidně nabízí medaile a mince s jeho podobiznou. Lidé vzpomínají, jak šáh jezdil s černými brýlemi v cadillacích, jeho žena byla Jackie Kennedyovou Orientu a jak si na oslavu 2 500 let perského impéria pozval šéfkuchaře z Paříže, aby připravili pro pozvané světové vůdce paví prsíčka. „Když se Íránci na večírku uvolní, řeknou vám, že za šáha bylo líp,“ konstatuje jedna Evropanka v Teheránu. Nebo nákupy: v raných letech revoluce byly považovány za nezbytné zlo vhodné jen k tomu, aby člověk zůstal čilý, a tak mohl vést nábožensky čistý život. Teď je v **Íránu** páté a sedmé největší nákupní centrum světa. V Teheránu je jich celkem 65, jsou srovnatelná s tím, co je v Dubaji, a tím pádem kdekoliv jinde. Luxusní světové značky znovu září z neonů a televizních reklam, jež byly opět povoleny. Nakupuje se, přestože na zahraniční auta se nyní platí dovozní clo ve výši 110 procent ceny a značkové zboží je třikrát dražší než venku. Skoro to svádí k tvrzení, že shopping mally jsou mešity dneška. Občas někdo tvrdí, že věřících, kteří chodí do mešit,

opravdu ubývá. Doba polední modlitby, Isfahán. Procházím po střeše jednoho domu u náměstí, v kavárně lidé popíjejí čaj, dole se obchoduje a obědvá. Modlí se jediný člověk. Je to školák, který si natáhl kobereček na balkonu sousedního domu. Ale nemá smysl z toho nic vyvozovat. „Ne, lidé věří v boha,“ říká jedna Íránka. „Mají pocit, že je podvedli a zneužili náboženství. Mnozí lidé nemají rádi režim, ale mají rádi boha.“ Nicméně nově příchozí do Teheránu také dostává radu, aby nemával na taxík, pokud v blízkosti stojí duchovní s turbanem. Taxikář prý nezastaví.

* „Lidi nelze hnát do ráje bičem“

Na zdi někdejší americké ambasády v centru Teheránu, hned vedle sídla Íránské hospodářské komory se teď znovu objevily malby sochy Svobody. Ale místo obličejů měla umrlčí lebku. Když jsem se však před lety zeptal taxikáře, co by dělal, kdyby se zase objevil Velký satan, jak propaganda islámské republiky přezdívá Americe, nadšeně ze sebe vyrazil: „Řekl bych: Vítej, Velký satane.“ Lidé na Západě vidí Írán zjednodušeně přes politiku a špatnou pověst, jakou stát má. Představují si ho jako monolitický stát zachmuřených, zahalených, nebezpečných, podezřívavých a netýkavých. Ale země má víc vrstev. Pokud jde o lidi a styl života, je Írán zřejmě místem s největším prozápadním sentimentem na Blízkém východě. Možná právě proto, že Západ mu jeho vládců upřel. Češi, kteří zažili totalitu, vědí, o čem je řeč. Lidé se chtějí s cizinci bavit, ptají se, odkud jsou. Trhovci v Isfahánu pozdraví česky. Nákupní centra mají západní názvy jako Palladium, Atlas Plaza či MegaMall, íránské zboží napodobuje jmény i obaly západní. Na hasičské stanici je anglický nápis Fire Station, na myčce aut je napsáno Car Wash. Lidé napodobují i západní vzhled: „Všiml jste si, že každou chvíli potkáte Íránku s náplastí přes nos?“ ptá se jedna Evropanka žijící v zemi. Odpověď: v Íránu se provádí sedmkrát víc plastických operací nosů než v celé Americe, protože Íránky chtějí mít hollywoodské profily. Je to tady jiné než v arabských zemích. Ulice je přátelská a na tiskové konferenci sedí víc íránských novinářek než novinářů. Dívky jsou sebevědomé a při setkání na ulici se takřka vyzývavě usmějí. Žádné prázdné pohledy sklopených očí. Ale to všechno neznamená, že režim to má automaticky nahnuté. „Něco jiného jsou města a něco jiného venkov. A něco jiného bohatý severní Teherán a chudý jih města,“ říká jeden tlumočnický perština. Když dívky ze severu musí na jih, dávají si pozor, aby měly vlasy dobře zahalené. Ne kvůli strážcům morálky, ale kvůli tamním lidem. Konzervativní prezident Ahmadínežád, který dštil oheň a síru, je pryč, ale voliči, kteří ho dvakrát zvolili, zůstávají. Země má několik mocenských center, přičemž duchovní mají pořád hlavní slovo. Když umírněný prezident Ruhání řekne, že „lidi nelze nahnat do ráje bičem“, dostane co proto. Když se zdá, že se teď Írán otevírá světu, řekne tento týden nejvyšší náboženský vůdce ajatolláh Chameneí, že Izrael nepřežije dalších 25 let. Jeden Evropan v Teheránu říká: „Pro režim hraje, že na rozdíl od Čechoslováků za totality mohou Íránci volně jezdit do ciziny. A ještě jedna věc: nestabilita v sousedních zemích je utvrdila v tom, že je snad i lepší mít tuhý policejní režim než chaos a strach o rodinu. Můžou si sednout v parku a dát si kebab a nemusí se bát, že tam vybuchne bomba.“ Již citovaný tlumočnický soudí, že režim a lidé se naučili spolu vycházet. „Občas se objeví bič, občas se rozdává cukr.“ A tak se něco nesmí a něco smí. Třeba jezdit na kolečkových bruslích po největší mešitě v Isfahánu.

: Milan Vodička, zvláštní zpravodaj MF DNES v Íránu

Foto autor: Foto: Milan Vodička

Foto popis: Příznaky jara Všimněte si detailů, které jsou takřka disidentské: nahoře

odhalený krk, uši, předloktí, provokativně odhalené vlasy. Ženy vpravo dole mají ostře nalakované nehty a divokou rtěnku na rtech. Z hlediska předpisů íránské „morální policie“ skoro jako by byly nahé. Dívka vlevo dole je sice zahalená dobře, ale jezdí po mešitě na bruslích.

Exportní složka

